

MATH NIËL

Jazzpionier met blauwe ogen

Math Niël, Math Niël of Matty Niël?

De Maastrichtse pianist Math Niël (1909-1970) wordt nogal eens verward met twee muzikale naamgenoten uit de familie. Neef Matty Niël (1918-1989) was een klassiek componist die naar eigen zeggen al in zijn jeugd 'een niet te bedwingen drang voelde naar de muziek en naar de opera in het bijzonder'. Hij studeerde aan het Luikse conservatorium en won in 1939 in Amsterdam het Borovsky Concours. Hij voelde een sterke band met de Weense componist Anton Webern, bij wie hij twee jaar studeerde. „Ik haat de noten, maar ik hou van de muziek”, was een uitspraak van de excentrieke componist die aan het Maastrichtse conservatorium doceerde. Neef Math Niël (1936-2012) uit Sittard is beroemd geworden met het schrijven van carnavalsnummers als *Sjing Boem* en *Maske, Maske, kom ens hiej*. Hij werkte mee aan de Zittesje Revuu en maakte verschillende cd's. In het jaar na zijn overlijden reed in de carnavalsoptocht een wagen mee met een reusachtige pop: Math met Marottemuts. Op de foto hierboven de Maastrichtse Math Niël in 1941. De foto is gekoppeld aan de app Layar. Scan de foto met de app en hoor Math Niël spelen.

Math Niël was de drijvende kracht achter The Hot Players.

foto's boek *High in the Sky*

Hij liet Limburg kennismaken met jazz, verrijkte de muzikwereld decennialang als pianist, entertainer, orkestleider. Het is te lezen in het boek *High in the Sky*, een hommage van zoon Egid Niël aan diens muzikale vader Math Niël.

door Vikkie Bartholomeus

New York, zomer 1948. Math Niël verlaat het Paramount Hotel en wandelt door de stik hete stad, op weg naar een ontmoeting met Count Basie. „De beroemde orkestleider had het zo warm dat hij al zijn hemden uitrok. Hij was zeer vriendelijk en spraakzaam. Hij geeft mij een gesigneerde foto en nodigt mij uit voor de show (...). Even later zijn we bij Billie Holiday. Ze gedraagt zich uitbundig en geeft mij haar foto met handtekening. Heeft het alsmar over mijn blauwe ogen en ik moest en zou iets van haar drinken.” Count Basie, Duke Ellington, Billie Holiday, Art Mooney: Math Niël ontmoette ze allemaal op zijn reis naar Amerika. Hij maakte notities van zijn contacten met de jazz-giganten. Het concert van Gene Krupa omschrijft hij als „een onvergetelijke, met muziekgenot gevulde avond”. „Fans voor de swingnummers zijn er ook; er wordt 'gejitterbugd'.” De Maastrichtse pianist was met de Holland Amerika Lijn naar Amerika geveren om zijn kansen in de muziekindustrie te onderzoeken. Bij zijn vertrek 'van Rotterdam' had vanaf de kade geen *Farewell Blues* geklonken, maar zongen de achterblijvers luidkeels 'zijn' carnavalslied: *Carnaval in Mestreech*. Na een paar maanden in Amerika wist Math dat een carrière overzee niet voor hem was weggelegd. Het avontuur was te onzeker, zijn liefde voor Maastricht te groot.

Het Amerika-avontuur staat beschreven in *High in the Sky*, een boek waar Niëls zoon twee jaar aan heeft gewerkt. Zijn nalatenschap mag niet verloren gaan, een eerbetoon aan de orkestleider, entertainer en componist is op zijn plaats. Math Niël groeit op als zoon van een coiffeur annex parfumeur. De eerste jaren van Maths piano-opleiding zijn onbekend, maar duidelijk is dat hij stage loopt bij een piano-fabriek in België, gediplomeerd pianostemmer wordt en met hulp van zijn ouders een piano- en muziekaak opent. Hij studeert aan het conservatorium in Luik, waar een muziekrecident na zijn eerste optreden schrijft: „Vingers en polsen lijken toekomst te hebben.” Begin jaren dertig experimenteert hij met jazz; in een tijd dat jazz vaak nog als verderfelijk wordt gezien, is Niël al groot fan van Duke Ellington. In 1934 richt hij het orkest The Hot Players op. Hij introduceert Gershwin in Maastricht, speelt stukken van Duke Ellington. De kritieken zijn lovend, The Hot Players zijn al snel populair. Maar als de Duitsers het land

binnenvallen komt een verbod op „negroïde en negritische elementen in dans- en amusementsmuziek.” De *hoi* intonatie, het *scar* zingen, de *growl* op koperen blaasinstrumenten: dit soort kenmerken van jazz worden expliciet verboden. Niël speelt in diverse orkesten en geeft tal van concerten, de jazz staat op een laag pitje. Hij schrijft een tango en componeert in 1943 het MVV-supperterslied *Jao dat is us MVV*. Met de bevrijding van Limburg in 1944 breekt een bloeiperiode aan. Maastricht wordt een *rest-center* voor frontsoldaten en Niël wordt ingezet om Amerikaanse amusementsmuziek te spelen. Nummers als Glenn Millers *In the Mood* moeten de heimwee en de ellende van de oorlog wegvagen. In de jaren vijftig en zestig is Niël vooral entertainer met een veelzijdig repertoire, van tango tot mars. Hij is de vaste muzikant van restaurant Au Coin des Bons Enfants en later Chateau Neercanne. Geregeld is hij te horen op de landelijke radio of de ROZ. Zijn populairste song is *High in the Sky*, de titel van het boek. Bij het grote publiek is Niël, die in 1970 overleed, het bekendst van zijn carnavalsnummers als *Bars de bom*, en *De nozem*. In de *Volkskrant* zegt hij daarover in 1961: „De tekst moet eenvoudig zijn. Een kind moet de woorden na een of twee keer kunnen bevatten. In de muziek moet de cadans van het feest zitten. Een lekkere uithaal hoort erbij. Zonder uithaal geen goed carnavalslied.”

“Fans van swing-nummers zijn er ook en hoe; er wordt 'gejitterbugd'.”

Math Niël

www.mathieu-niel.nl

De Maastrichtse connectie van diva Hélène Cals

De zangpedagoge was verrukt toen ze het 17-jarige natuur-talent Hélène Cals voor het eerst hoorde zingen. „Als of de hemel voor mij openging. Wat zij in haar hoofdje kreeg, scheen ze na te kunnen zingen. En hoe!” Operadiva Hélène was een nicht van Math Niël, haar ouders kwamen uit Maastricht. Zelf groeide ze op in de Watergraafsmeer, maar kwam geregeld op bezoek in Maastricht en gaf hier ook concerten. Cals had een indrukwekkende carrière, ze stond veelvuldig in het buitenland op podia. Ze trad op voor de radio en maakte opnames op 78 toerenplaten. Ze vertelde hierover in een interview: „Natuurlijk geef je het beste wat je hebt, maar o wee als de begeleidende omstandigheden niet meewerken. In Duitsland is het me gebeurd dat een, overigens prachtig geslaagde, opname totaalkerknood werd door een obstinaat getik in de verwarmingsbuizen.” Cals' carrière eindigde abrupt en tragisch; ze stierf op 34-jarige leeftijd op vakantie in Rimini aan een bloedvergiftiging. De foto hierboven is gekoppeld aan de app Layar. Scan de foto en hoor Hélène Cals zingen.

Gene Krupa

Jo Stafford

Duke Ellington

Carmen Cavallaro

Count Basie

Charlie Ventura

Billie Holiday

Art Mooney